

Saavutettavuus Webbtillgänglighet

Missä rima on lain valvonnan näkökulmasta 7.4.2021
Viena Rainio, ylitarkastaja
Saavutettavuusvalvonnan yksikkö, Etelä-Suomen
aluehallintovirasto

Esityksen sisältö

- Digipalvelulaki
- Valvonta
- Digi arkeen neuvottelukunta
- Kysymyksiä?

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta = digipalvelulaki

- Suomen lainsäädännön taustalla YK:n vammaissopimus (2006) sekä EU:n saavutettavuusdirektiivi (2016).
- Suomessa direktiivin vaatimuksia toteuttaa digipalvelulaki (2019).
- Digitaalisia palveluja ovat verkkosivustot ja mobiilisovellukset.
- Digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten noudattamista valvoo Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikkö.

Saavutettavuusvalvonnan yksikön tehtävät

- Neuvonta ja ohjaus
 - www.saavutettavuusvaatimukset.fi
- Valvonta ja raportointi komissiolle.
- Kanteluiden ja selvityspyyntöjen käsittely.
- Sidosryhmien kuuleminen.
- Kansainvälinen yhteistyö.

Missä rima on lainvalvonnan näkökulmasta?

- Digitaalisen sisällön saavutettavuutta toteutetaan noudattamalla kansainvälisiä verkkosisällön saavutettavuusohjeita (engl. Web Content Accessibility Guidelines, WCAG).
- Digipalvelulaki takaa saavutettavuuden minimitason.
- Ymmärrettävä kieli, viittomakielinen tulkkaus (WCAG AAA-taso), Captcha-tunnistus.

Miltä osin saavutettavuusvaatimusten
ulkopuolelle jäävät toiminnallisuudet ovat
sellaisia, että ne tulisi saattaa saavutettavaan
muotoon yhdenvertaisuuslain kohtuullisten
mukautusten perusteella? (HE 60/2018)

Valvonta

Valvontaa tehdään vuosittain kahdella tavalla

- Kattava valvonta tehdään asiantuntijatyönä.
 - Ensimmäisenä valvontajaksona vuonna 2021 valvomme 20 verkkosivustoa.
 - Lisäksi neljä (4) mobiilisovellusta kesäkuun 2021 jälkeen.
- Yksinkertaistettu valvonta tehdään automaattisella tarkastustyökalulla.
 - Ensimmäisenä valvontajaksona vuonna 2021 valvomme 185 sivustoa.

Otanta

- Otannan suunnittelussa huomioidaan sidosryhmien vuonna 2019 ja 2020 esitetyt toiveet valvottavista digitaalisista palveluista.
 - Kuntien ja kaupunkien tarjoamat palvelut ja viranomaispalvelut.
 - Uutinen joulukuun 2020 kuulemistilaisuudesta
- Ilmoitusten perusteella esiin nousseet digitaaliset palvelut.
- [VANEn toimintaohjelma 2020-2023.](#)

Ilmoitukset eli selvityspyynnöt ja kantelut

- Käyttäjä voi tehdä ilmoituksen valvontaviranomaiselle digitaalisesta palvelusta
 - joka ei ole saavutettava,
 - jossa ei ole saavutettavuusselostetta,
 - jos saavutettavuuspalautekanava puuttuu,
 - jos on pyytänyt sisältöä itselleen saavutettavassa muodossa, mutta ei ole saanut sitä,
 - jos ei ole saanut vastausta saavutettavuuspalautteeseen.
- Saavutettavuuskantelun käsittelyyn sovelletaan hallintolain hallintokantelua koskevia säännöksiä.

Kuinka avissa toimitaan kun tulee ilmoitus?

- Asiassa kysytään lisätietoja selvityspyynnöllä tarvittaessa sekä ilmoituksen tekijältä että digitaalisen palvelun ylläpitäjältä.
- Annamme **hallinnollista ohjausta** tai **päätöksen** siitä, että tiedot tulee antaa saavutettavassa muodossa.
- Hallinnollisesta ohjauksesta ei voi valittaa, mutta toimija voidaan ottaa valvontaohjelmaan ja määrätä tekemään muutokset
 - määräyksen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko.
- Päätös on valituskelpoinen eli voi oikaisun kautta edetä hallinto-oikeuteen.

Mitä ilmoitukset koskee?

Digipalvelulakiin liittyvät

- Kontrastit, lomakkeet, alt-tekstit.
- Saavutettavuuspalautteeseen ei vastattu.
- Puuttuvat tekstitykset videoista.
- Saavutettavuusseloste.
- Kohtuuton rasite.
- PDF.
- Merkittäviä puutteita uudessa palvelussa

Ei lain piirissä

- Tekniset ongelmat ja häiriöt.
 - Vahva tunnistauminen
- Sisällön ymmärrettävyys.
- Ajanvaraus ja muut palveluihin liittyvät asiat.
- Nettiyhteyden nopeus.
- Palvelu ei digipalvelulain piirissä.
- Emme ole toimivaltaisia vielä.

Kenen palveluista ilmoituksia on tehty?

- Valtion virastot
- Kunnat
- Eri terveystalvelut
- Pankit
- Yliopistot
- Saavutettavuusvaatimukset.fi

Kuinka paljon ilmoituksia tehdään?

- Määrät ovat kasvaneet merkittävästi syyskuun 2020 jälkeen.
- Ilmoituksia tulee meille käsiteltäväksi noin 40 kuukaudessa.
 - Kaikki eivät liity saavutettavuuteen.
- Ilmoituksia tehdään jonkin verran myös anonyymisti.

Haasteita yhteystietoihin liittyen

- Saavutettavuusseloste on sijoitettu sellaiseen paikkaan, että jos esimerkiksi kirjautuminen estyy, asiakas ei löydä muuta yhteystietoa kuin meidän yksikön yhteystiedot.
- Aiheuttaa turhia yhteydenottoja saavutettavuusvalvonnan yksikössä.
- Tärkeää että toimijan omat yhteystiedot löytyy helposti.

Digi arkeen neuvottelukunta

Digi arkeen neuvottelukunta

- Olemme mukana valtiovarainministeriön koordinoimassa Digi arkeen neuvottelukunnassa.
- Toimii tärkeässä roolissa siinä, miten yhdenvertaisuuden toteutuminen huomioidaan digipalvelujen kehittämisessä.
- Jäseniä järjestökentältä, viranomaispuolelta, myös Kuntaliitto, elinkeinoelämää sekä tutkimusta on edustettuna.
- Järjestää laajoja **pyöreän pöydän keskusteluja** toimikautensa aikana
 - näkemyksiä ja tärkeitä aiheita saadaan käsiteltyä laaja-alaisesti.
- Keskustelu somessa käydään asiasanalla **#DigiArkeen**

Kysymyksiä?

Digi kuuluu kaikille!

Kiitos.

saavutettavuus@avi.fi

KOKEMUKSIA SAAVUTETTAVIEN VIDEOIDEN TUOTTAMISESTA

KIRJASTOKAISTA.FI

Ymmärrän 2021 -verkkoseminaari, 7.4.2021

Riitta Taarasti
toimittaja, tuottaja
Kirjastokaista
riitta.taarasti@kirjastot.fi
@rtaarasti

Kirjastokaistan esittely

**Kirjailijahaastatteluja, lukuvinkkejä ja näkökulmia kirjastoon.
Tietoa, inspiraatiota ja oppia. Katso ja kuuntele – avoinna aina ja kaikille!**

- Kirjastokaista on osa okm:n rahoittamaa Kirjastot.fi-kokonaisuutta
- Kirjastokaistan ohjelmat tehdään kaikkien yhteiseen käyttöön
- Ohjelmia saa jakaa ja upottaa vapaasti sivustoille, blogeihin ja someen sekä näyttää tilaisuuksissa ja oppitunneilla niin kotimaassa kuin ulkomaillakin
- Ohjelmilla ei ole rajattua julkaisuaikaa, vaan ne ovat katsottavissa ja kuunneltavissa toistaiseksi
- [Lisätietoa lisenssistä CC BY-NC-SA 4.0](#)

Kirjastokaistan ohjelmat

Kirjastokaistalla on yhteensä lähes 5000 ohjelmaa. Ohjelmat ovat videoita ja podcasteja. Suurin osa ohjelmista on tuotettu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

1. Kirjallisuusohjelmat

- ✓ **Miksi?** Osallistuminen sisältöjen avaamiseen ja lukemisen edistämiseen
- ✓ **Mitä?** Kirjailijahaastatteluja, lukuvinkkejä ja lukukampanjavidеоita

2. Kirjastomarkkinointiohjelmat

- ✓ **Miksi?** Kirjaston palveluista ja roolista viestiminen
- ✓ **Mitä?** Dokumentteja, kirjastopalveluiden esittely- ja mainosvideoita

3. Koulutusohjelmat

- ✓ **Miksi?** Koulutusten ja seminaarien tasa-arvoisen saavutettavuuden edistäminen
- ✓ **Mitä?** Koulutuspäivien ja seminaarien suoralähetysiä ja asiantuntijahaastatteluja

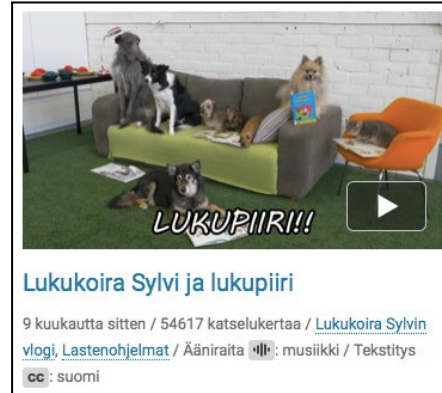
Lisähuomioita Kirjastokaistasta

Tukea ja neuvontaa

- Ohjelmatuotannon lisäksi Kirjastokaista tarjoaa kirjastohenkilöstölle tukea ja neuvontaa videoiden ja striimien tekemiseen, ohjelmien julkaisuun ja markkinointiin sekä tekniikkaan liittyvissä kysymyksissä.
- Lisäksi julkaisemme ja markkinoimme paikallisten kirjastojen ja muidenkin yhteistyökumppaneiden videotuotantoa. Se on oleellinen osa toimintaamme.

Imagohyöty

- Kirjasto on ennen muuta lähipalvelu ja ydin koostuu tilasta, aineistosta, palveluista ja henkilökunnasta. Kirjastokaista on puolestaan kirjastoille yhteinen resurssi ja väline laajoine yhteistyöverkostoineen.
- Joitakin ohjelmiamme on katsottavissa myös Yle Areenassa.

Tekstityksen lähtökohdat

Miksi videot kuuluu tekstittää?

- Lainsäädännön saavutettavuusvaatimuksilla **pyritään edistämään verkkopalvelujen yhdenvertaisuutta ja sisältöjen saavutettavuutta**. Saavutettavuusdirektiivin vaatimukset on viety meillä lainsäädäntöön laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta.
- WCAG-kriteerien avulla varmistetaan, että **kuulo- ja näkövammaiset saavat videoissa olevat tiedot heille sopivassa muodossa**. Saavutettava verkkopalvelu on käyttäjälle ymmärrettävä, teknisesti toimiva ja käyttäjän tarpeisiin mukautettavissa. Tekstityksistä hyötyy moni.

VINKKI:

Aluehallintovirasto on Suomessa saavutettavuusvaatimusten toteutumista valvova viranomainen. Heidän sivustoltaan löytyy kattavasti ohjeita ja tietoa: [Saavutettavuusvaatimukset.fi-sivusto](https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi)

**Vaatimukset
koskevat
23.9.2020 ja
sen jälkeen
julkaistuja
videoita.**

Kirjastokaistalla tekstitetään kaikki ohjelmat

- Seuraamme saavutettavuuteen liittyviä ohjeistuksia ja pyrimme oppimaan ja huolehtimaan saavutettavuudesta sivustolla ja ohjelmissamme.
- Olemme tekstittäneet aiemmin kaikki some-videot sekä lyhyet videot. Syyskuun 2020 alusta alkaen olemme tekstittäneet kaikki julkaisemamme videot.
- Tilamme tekstitykset pitkiin videoihin videotekstityspalveluna, jossa tekstitys tuotetaan ihmisen ja koneen yhteistyössä puheentunnistusavusteisesti.
- Lyhyet videot tekstitämme itse manuaalisesti. Käytämme tekstitysten laatimiseen verkosta löytyvää ilmaista amara.org -palvelua. Palvelu on samankaltainen kuin YouTubeen integroitu tekstitystyökalu. Meidän kokemustemme mukaan käytettävyys on Amarassa parempi.
- Kirjastokaistan videota voi siis huoletta upottaa ja jakaa. Samoin kaikki suorana lähettämämme sisällöt ovat katsottavissa myös jälkikäteen. Jokainen esitys omana videonaan ja tekstitettynä kahden viikon kuluessa lähetyspäivästä.

Miten tekstityksistä kerrotaan?

Esimerkinäkymä Kirjastokaistalta, jota ylläpidetään WordPressillä. Videoiden alustana on Vimeo.

- Tekstit saa laitettua pois päältä tai päälle cc-painikkeesta videon oikeassa alakulmasta.
- Kuvan esimerkissä tekstitys on saatavilla kahdella kielellä.
- Puhutulla kielellä tekstittämisen lisäksi teemme käännöksiä ohjelmista resurssiemme puitteissa. Tällä haluamme tukea niiden saavutettavuutta kotimaassa sekä mahdollistaa myös niiden leviämistä laajemmin, sillä ohjelmimme suuntautuu myös kansainvälistä kiinnostusta.

TUTKI LISÄÄ:

[Kirjastokaista.fi-sivusto](http://Kirjastokaista.fi)

Löytöretki musiikkiosastolla - Marko Annala
Koti / Asiaa kirjastoista / Löytöretki musiikkiosastolla - Marko Annala

6 min 05:42

6 min 1 vuosi sitten / 14332 katselukertaa / Asiaa kirjastoista, Löytöretki musiikkiosastolla -sarja, Suositellut / Ääniraita

suomi / Tekstitys cc: suomi, ruotsi

Videoiden tekstityskysely

Tein tätä seminaaria varten lyhyen kyselyn yleisten kirjastojen henkilökunnalle koskien videoiden ja podcastien tekstitystä. Tulokset toimivat tekstitysten tekemisen tilanteen kuvaajana.

- Anonyymi kysely, jossa ei kysytty lainkaan vastaajien taustatietoja
- Kyselylinkki lähti alueellista kehittämistehtävää hoitaville henkilöille
- Kyselyssä oli 10 kysymystä, joista 7 oli monivalintakysymyksiä ja 3 vapaaehtoista tekstikenttää
- Kyselyyn tuli 50 vastausta
- Kyselyyn tuli peräti 53 tekstimuotoista avovastausta
- Julkaisen Kirjastokaistan blogissa artikkelin kyselyn tuloksista tämän seminaarin jälkeen

Tekstityskyselyn tuloksia 1/6

Mitä av-sisältöjä tekstittite ennen 23.9.2020 voimaan astunutta saavutettavuuslainsäädäntöä?

Vastaaja sai valita monta vaihtoehtoa

- Tekstitimme pääsääntöisesti kaikki videot 6%
- Tekstitimme satunnaisesti videoita **30%**
- Tekstitimme vain lyhyitä some-videoita 14%
- Teimme pääsääntöisesti kaikkiin podcasteihin tekstiversiot 2%
- Teimme satunnaisesti podcasteihin tekstiversiot 0%
- Muu 52%

”Tekstitys vain erityisryhmille tarkoitettuihin lyhyisiin opastusvideoihin esim. maahanmuuttajille.”

”Emme ole tekstittäneet mitään ennen kun lakimuutos tuli.”

Tekstityskyselyn tuloksia 2/6

Tekstitättekö YouTubessa, Vimeossa ja some-palveluissa julkaisemanne videot?

- Tekstitämme kaikki tuottamamme videot 44%
- Tekstitämme osan tuottamistamme videoita 20%
- Emme tekstitä videoita, vaan laitamme ne piiloon 2 viikon kuluttua julkaisusta 16%
- Emme tekstitä, mutta jätämme ne silti julkisiksi 2%
- Ei koske minua, sillä emme tuota videoita 2%
- Muu 16%

”Olemme linjanneet, että kaikki videot tulee tekstittää, mutta aina toisinaan videon tekijä ei ole tätä tiennyt, muistanut tai ymmärtänyt.”

Tekstityskyselyn tuloksia 3/6

Tekstitättekö YouTubessa, Vimeossa ja some-palveluissa tekemänne livestriimaukset?

- Tekstitämme kaikki tuottamamme striimit 4%
- Tekstitämme osan tuottamistamme striimeistä 8%
- Emme tekstitä striimejä, vaan laitamme ne piiloon 2 viikon kuluttua julkaisusta **38%**
- Emme tekstitä, mutta jätämme ne silti julkisiksi 4%
- Ei koske minua, sillä emme tuota striimejä 36%
- Muu 10%

”Koulutukset pääsääntöisesti hävitetään 14 vuorokauden jälkeen, kun taas mainosvideot tai asiakkaille suunnattu sisältö tekstitetään ja se jätetään jakoon. InstaLive sessioita ei tekstitetä vaan ne hävitetään ennen kuin 14 vuorokautta tulee täyteen.”

Tekstityskyselyn tuloksia 4/6

Onko tekstitysvaaitimus vaikuttanut teillä av-tuotantojen määrään?

- Tekstitysvaaitimus ei ole vaikuttanut av-tuotantojen määrään 44%
- Tekstitysvaaitimuksen vuoksi teemme vähemmän av-tuotantoja **54%**
- Tekstitysvaaitimus on lisännyt av-tuotantojen määrää 2%

”Pienessä organisaatiossa vaatimus on liian suuri. Helpompi on jättää oma videomarkkinointi somessa kokonaan pois.”

”Korona on pääsyy videomateriaalien lisääntymiseen. Meillä tekstitystyö ja kielen valinta on joskus hankalaa, sillä kaupungissa puhutaan sekä suomea että ruotsia. Kouluille suunnattu materiaali on aina tehty kahdessa otteessa, yksi video kummallakin kielellä.”

Tekstityskyselyn tuloksia 5/6

Miten tuotate tekstitykset? Vastaa sai valita monta vaihtoehtoa

- Omana työnä manuaalisesti litteroiden **74%**
- Netissä tarjolla olevilla työkaluilla 34%
- Ostaen tekstityspalvelut 16%
- Muu 10%

"Käytämme "puheesta tekstiksi" -tyyppistä sovellusta. Manuaalista litterointiakin tarvitaan, koska sovellukset tekevät niin paljon virheitä."

"Käytämme ilmaisohjelmistoja, joilla tekstin voi lisätä videoon."

"Meillä on paljon harjoittelijoita, kuntoutettavia ym., jotka kirjoittavat tekstitykset."

Tekstityskyselyn tuloksia 6/6

Lainsäädännön saavutettavuusvaatimuksilla pyritään edistämään verkkopalvelujen yhdenvertaisuutta ja sisältöjen saavutettavuutta. Koetko sinä tekstitysvaatimuksen edistävän saavutettavuutta?

- Tekstitysvaatimus parantaa tuottamiemme av-sisältöjen saavutettavuutta **52%**
- Tekstitysvaatimus heikentää tuottamiemme av-sisältöjen saavutettavuutta 8%
- Tekstitysvaatimus sekä parantaa että heikentää tuottamiemme av-sisältöjen saavutettavuutta 34%
- En osaa sanoa 6%

”Tekstitys itsessään parantaa saavutettavuutta, mutta vaatimus tekstittää livet ja striimit tarkoittaa, että ne jätetään kokonaan pois, niitä tuotetaan vähemmän ja ne ovat vähemmän aikaa katsottavissa jälkeen päin (jos ollenkaan), mikä selkeästi heikentää saavutettavuutta.”

”Todella hyvä asia kaikille, myös kuulevat seuraavat paljon videoita mobiililaitteilta ilman ääntä ja lukien tekstityksen.”

VINKKI 1

Ota tekstitysasiat huomioon jo videota suunnitellessa

Videoiden tuottaminen saattaa vaatia paljon resursseja. Mieti mitä videoina kannattaa tuottaa. Videoiden tekstitys ei tuota lähtökohtaisesti ongelmia, jos ne otetaan huomioon videon suunnittelun alusta alkaen. ”Kuvataan ja katsotaan sitten mitä siitä syntyy” saattaa johtaa sen sijaan hankaluuksiin ja viivytyksiin.

Pohditko millä kielellä videot pitää tekstittää?

Videon pitää lisätä kielensisäinen tekstitys eli suomenkielisissä videoissa tekstitys tehdään suomeksi ja ruotsinkielisissä ruotsiksi. Käännöksiä saa toki laittaa myös mielellään, mutta tämä laki ei niitä edellytä.

VIDEOVINKKI AIHEESTA:

[Kirsi Yläanne ja Miia Kirsi: Mitä saavutettavuus verkkosisällöissä käytännössä tarkoittaa? -video](#)

VINKKI 2

Päätä ennakkoon myös tekstitysten tekotapa

Karkeasti jakaen tekstitykset voi tuottaa joko manuaalisesti itse tai ostaa. Oletettavasti lähitulevaisuudessa automaattiset tekstitykset puheentunnistustekniikan avulla tulevat ainakin osittain apuun.

Miten Closed captions ja Open captions eroavat?

Tekstityksen voi tehdä joko kuvaan polttamalla eli Open captions -tekniikalla tai erillisenä Closed captions -tekstityksenä, jonka käyttäjät saavat halutessaan näkyviin. Verkkosisällön saavutettavuusohjeissa (WCAG-ohjeissa) ei ole määritetty tarkasti tekstitystekniikoita.

Onko jompikumpi tapa suositeltavampi?

Closed captions -tekniikka on näistä kahdesta saavutettavampi, sillä käyttäjät voivat muokata cc-tekniikalla tuotettujen tekstin ulkoasua ja lisäksi se on hakukoneiden ulottuvissa. Muokkaaminen on mahdollista esimerkiksi YouTubessa. Lisäksi tällä tekniikalla tuotettuna samaan videoon voi lisätä tekstityksiä useilla kielillä.

VINKKI 3

Pyri tuottamaan sisältöjä, joita ei poisteta

Laki siis edellyttää, että julkisten organisaatioiden on tehtävä julkaisemansa videot ja äänitiedostot saavutettaviksi 14 vuorokauden kuluessa julkaisemisesta eli siihen mennessä tekstitykset on oltava saatavilla.

- Vaikka tekstitysten tuottaminen on haastavaa erityisesti pienille yksiköille ja organisaatioille, niin pyri tuottamaan sellaisia sisältöjä, jotka voitte tekstittää ja jotka voivat jäädä verkkoon katsottaviksi.
- Etsi keinoja ja kysy myös vertaistukea tekstitysten tuottamiseen. Laita myös omat tekstitystapavinkit jakoon. Sisältöjen poistaminenhan ei saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta edistä.
- Jos kuitenkin teette striimauksen, jota ei ole tarkoitus julkaista jälkikäteen tallenteena, niin muista kertoa ennakkoon, ettei striimi ole myöhemmin katsottavissa. Kerro samoin, jos se poistetaan näkyviltä 14 päivän kuluttua lähetyksestä.

VINKKI 4

Mieti kokonaisuutta

- Entäpä jos tekstittäminen on ylipääsemättömän vaikea tuottaa, mutta sisältö on saatava julkaistua juuri videomuodossa? Mieti edistääkö videon tai striimauksen tekemättä jättäminen vai tekstittämättömänä julkaiseminen paremmin saavutettavuutta? Miksi sisältö pitää julkaista juuri videomuodossa? Voisiko videon sisällön kertoa muulla tavalla kuin tekstittämällä?
- Esimerkiksi kirjastoissa on totuttu striimaamaan tilaisuuksia ja julkaisemaan videoita ja podcasteja. Koronatilanteen vuoksi kirjastotiloissa ei voi järjestää kirjailijavierailuja, satutunteja, kirjavinkkauksia, ryhmäkäyntejä ja opastuksia. Videoille ja striimauksille on suurempi tarve kuin koskaan, jotta kirjastot voivat tarjota palveluitaan asiakkaille. Runsas videotuotanto ja tekstittämien on toistaiseksi vaikea yhtälö.
- Elämme tekstitysten suhteen välivaihetta. Luotetaan siihen, että pian meillä on helpommat välineet tekstittämiseen.

VINKKI 5

Pyri suhtautumaan tekstittämiseen positiivisesti

- Lain tarkoituksena on parantaa kaiken verkossa julkaistavan sisällön saavutettavuutta ja sitä, että erilaiset ihmiset pääsisivät sisältöihin käsiksi. Tekstitysten avulla varmistetaan se, että kuulovammaiset henkilöt saavat videoissa äänenä olevat tiedot heille sopivammassa muodossa.
- Tekstitysten olemassaoloa voisi verrata vaikkapa siihen, että näkevä saa käsiinsä kirjan, jonka kieltä hän ei osaa eikä tunne merkistöä. Tarvitaan siis käänнос, jotta sisällöistä pääsee nauttimaan ja hyötymään.
- Videoiden tuottajat miettivät usein tarkasti videoiden kohderyhmät ja käyttötilanteet. Tuloksena saattaa olla ajatus, ettei tekstityksiä tarvittaisi, vaan ne on tehtävä pelkästään lainsäädännön vuoksi. Emme voi kuitenkaan tietää ennakkoon ketkä videota tulevat tarvitsemaan. Ole siis sinä ”kääntäjänä” ja huolehdi videon tekstittämisestä.

Lisää tietoa tekstityksistä ja saavutettavuudesta

- [Videoiden ja podcastien tekstitys – 10 käytännön neuvoa -bloggaus Kirjastokaistalla](#)
- [Digitaalinen saavutettavuus -koulutuspäivän 22.9.2020 stream-tallennevideot](#)
- [Saavutettavuusvaatimukset.fi-sivusto](#)
- [Saavutettavasti.fi: Videot ja äänitteet](#)
- [Selkokeskuksen kanssa tuotettu Selkokieli kirjastossa -videosarja Kirjastokaistalla](#)
- [Kirjastokaistan saavutettavuusseloste Kirjastokaista.fi-sivustolla](#)
- [Automaattisten tekstitysten käyttäminen YouTubessa -ohje](#)

Tervetuloa Kirjastokaistalle!

[Kirjastokaista-sivusto](#)
[Kirjastokaista Facebookissa](#)
[Kirjastokaista Twitterissä](#)
[Kirjastokaista Vimeossa](#)
[Kirjastokaista YouTubessa](#)
[Kirjastokaista SoundCloudissa](#)
[Kirjastot.fi-sivusto](#)

Kognitiivisen saavutettavuuden arviointi Selkeästi meille -hankkeessa

Ymmärrän-seminaari 7.4.2021

Esityksen rakenne

- Mikä Selkeästi meille -hanke on ja miksi sitä tarvitaan?
- Kognitiivisen saavutettavuuden arviointikriteeristö
 - Miten se on muodostunut ja mitä se sisältää?
- Kognitiivinen saavutettavuus
 - Vinkkejä sivujen tekijöille ja sisällöntuottajille

Perustietoa hankkeesta

- Kehitysvammatuki 57 ry:n ja Kehitysvammaliiton yhteinen hanke.
- Hanke toimii vuosina 2020–2022.
- Viisi työntekijää.
- Hanketta rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoista.

Selkeästi
meille

Miksi hanketta tarvitaan?

- Hankkeen tavoitteena on vahvistaa kehitysvammaisten ihmisten itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta lisäämällä viestinnän ja verkkopalvelujen kognitiivista saavutettavuutta.
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ei vaadi vielä ottamaan huomioon verkkosivuston ymmärrettävyyttä ja helppokäyttöisyyttä.
- Kognitiivinen saavutettavuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että sivuja on helppo käyttää ja sivuilla olevaa tietoa on helppo ymmärtää.
- Kognitiivisen saavutettavuuden huomioiminen palvelee meitä kaikkia.

**Selkeästi
meille**

Ketkä hyötyvät? Miksi se on tärkeää?

- Suomessa on yli 1,2 miljoonaa ihmistä, jotka tarvitsevat parempaa saavutettavuutta verkkopalveluilta. (saavutettavuusdirektiivi.fi)
- Kognitiivinen saavutettavuus liittyy esimerkiksi oppimiseen, muistamiseen tai hahmottamiseen.
- Verkkomaailmassa on kognitiivisia esteitä, joihin jokainen voi törmätä.
- Kognitiivisesta saavutettavuudesta hyötyvät kaikki.

**Selkeästi
meille**

Selkeästi meille -hankkeessa:

- kehitetään kognitiivisen saavutettavuuden arviointikriteeristöä,
- arvioidaan eri verkkopalvelujen kognitiivista saavutettavuutta,
- tuetaan kehitysvammaisten ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia saavutettavuuden iskuryhmissä,
- viestitään kognitiivisen saavutettavuuden huomioimisen tärkeydestä.

Seuraa hanketta somessa:

Facebook: [selkeastimeille](#)

Instagram: [selkeastimeille](#)

**Selkeästi
meille**

Arvioidaan verkkopalvelujen kognitiivista saavutettavuutta

- Kokemusasiantuntijat (saavutettavuustestaajat) testaavat ja arvioivat, ovatko verkkopalvelut helppoja käyttää ja ymmärtää.
- Saavutettavuuskoordinaattori koordinoi työtä.
- Verkkopalveluiden tekijöille kerrotaan, miten sivuja kannattaisi kehittää.
- Sivut voivat saada tunnuksen: ”Tämä palvelu on selkeästi meille”
- Organisaatiot voivat hakea mukaan arviointeihin kevääseen 2022 asti.

Mitä hankkeessa halutaan saada aikaan?

- Verkkosivuista tulee helpompia käyttää ja ymmärtää, sillä sivujen tekijät osaavat huomioida erilaisten ihmisten tarpeet.
- Itsemääräämisoikeus vahvistuu, kun saadaan ymmärrettävää tietoa asioista, jotka vaikuttavat omaan päätöksentekoon.
- Saavutettavuuden iskuryhmään osallistujat vahvistuvat vaikuttajina.

**Selkeästi
meille**

Kognitiivisen saavutettavuuden arviointikriteeristö

Miten se on muodostunut ja mitä se sisältää?

**Selkeästi
meille**

Arviointikriteeristön kehitystyö 1/2

- Aloimme hahmotella kriteeristöä syksyllä 2020, kun saavutettavuustestaajat Heikki ja Roberto aloittivat työnsä hankkeessa.
- Lähtökohta oli se, että emme oleta mitään, vaan testaamme ja havainnoimme.
- Pidimme nettityöpajoja, joissa Heikki ja Roberto tekivät itsenäisesti tehtäviä erilaisilla nettisivuilla ja kertoivat samalla, mitä tekivät ja miksi ja videoivat tilanteet.
- Katsoimme videot yhdessä läpi ja havainnoimme, mitkä asiat auttavat löytämään tietoa helposti ja mitkä taas vaikeuttavat.

Arviointikriteeristön kehitystyö 2/2

- Järjestimme avoimen nettityöpajan, johon osallistui henkilöitä, joilla on kognitiivisia haasteita.
- Kirjasimme havainnot tarkasti muistiin ja muodostimme usein toistuvista havainnoista listan.
- HavaitSIMME, että huomiomme ovat hyvin pitkälle samanlaiset kuin W3C:n kokoamassa kognitiivisen saavutettavuuden oppaassa (Making content usable for people with cognitive and learning disabilities). Saimme tukea sille, että olemme oikeilla jäljillä.
- Nyt meillä on kriteeristön ensimmäinen versio, jolla olemme arvioineet kolme sivustoa.
- Kriteeristön kehitystyö jatkuu läpi koko hankkeen.

**Selkeästi
meille**

Kognitiivisen saavutettavuuden arviointikriteeristö 1/2

Tällä hetkellä kriteeristössä on 18 eri osa-aluetta, yli 80 arvioitavaa asiaa:

1. Hakutoiminto
2. Etusivu-painike tai linkki etusivulle
3. Isot elementit ja liikkuvat elementit
4. Painikkeet
5. Ikonit ja symbolit
6. Sivustolla olevat kuvat ja videot
7. Sivun oikea laita
8. Tärkeät asiat sivun alussa

Kognitiivisen saavutettavuuden arviointikriteeristö 2/2

9. Navigaatio
10. Linkit
11. Toiminnot tutuissa paikoissa
12. Toisiinsa kuuluvat asiat ovat lähellä toisiaan
13. Chat-toiminnot, ponnahdusikkunat ja evästeet
14. Lomakkeet
15. Tekstit
16. Selkokielistet sivut
17. Äänituki
18. Palautteen antaminen

Osa kriteeristön kohdista on yhteneväisiä WCAG 2.1-kriteeristön kanssa (A,AA,AAA-tason kriteerejä).

**Selkeästi
meille**

Selkeästi meille -hankkeen verkkosivut

- Tulossa verkkosivu, johon tulee tietoa ja vinkkejä kognitiivisesta saavutettavuudesta, muun muassa arviointikriteeristön sisältö.
- Sivut julkaistaan kesän 2021 aikana osoitteessa www.selkeästimeille.fi.

Kognitiivinen saavutettavuus

Vinkkejä sivujen tekijöille ja sisällöntuottajille

**Selkeästi
meille**

Mitä ottaa huomioon, kun tekee tai tilaa sivuja

- Selkeä navigaatio
- Asiat tutuissa paikoissa
- Tutut ikonit ja painikkeet, joissa teksti
- Käyttäjää auttava, yksinkertainen hakukone
- Erottavat linkit
- Testaaminen käyttäjillä
- Eli: tuttuus, selkeys, yksinkertaisuus, selittäminen

**Selkeästi
meille**

Navigaatio

LIVE

Ammattiopisto Live

Hae..

[Etusivulle](#)

[Hakijalle](#)

[Opiskelijalle](#)

[Työelämälle](#)

[Asiantuntijoille](#)

[Opisto](#)

[In English](#)

S-Pankki

PÅ SVENSKA YRITYKSILLE S-PANKKI YRITYKSENÄ

[+ PÄIVITÄ TIEDOT](#)

[KIRJAUDU](#)

[Tilit ja verkkopalvelut](#) [Kortit](#) [Lainat](#) [Säästäminen ja sijoittaminen](#) [Vakuutukset](#) [Asiakaspalvelu](#) [Tule asiakkaaksi](#)

[Haku](#) [Toimipaikat](#)

[Etusivu](#) > [Kaikki tuotteet ja palvelut](#) > [Kortit](#)

[Sivun alkuun](#) [Kortin tunnusluvun tarkistus, tilaus ja vaihto](#) [Jos korttisi katoaa](#) [Usein kysyttyä](#) [Ehdot](#) [Ota yhteyttä](#)

**Selkeästi
meille**

Ikonit

Etusivu

Etäasiointi

Ajanvaraus

Suunnitelma

**Selkeästi
meille**

Hakutoiminto 1/2

Etsittiin tietoa vuokra-asunnoista asumiseen liittyvän tahon sivuilta.

vuokra

HAE

Ei hakutuloksia! Näytetään tuloksia hakusanalla vu*

Vuokra-asunnot
esimerkiksi pitkinä **vuokrasuhteina**. Melkein puolet **vuokralaisistamme** on asunut meillä vähintään viisi **vuotta**. Asuntoja hankitaan tarpeiden mukaan...
[Osioetusivu](#)

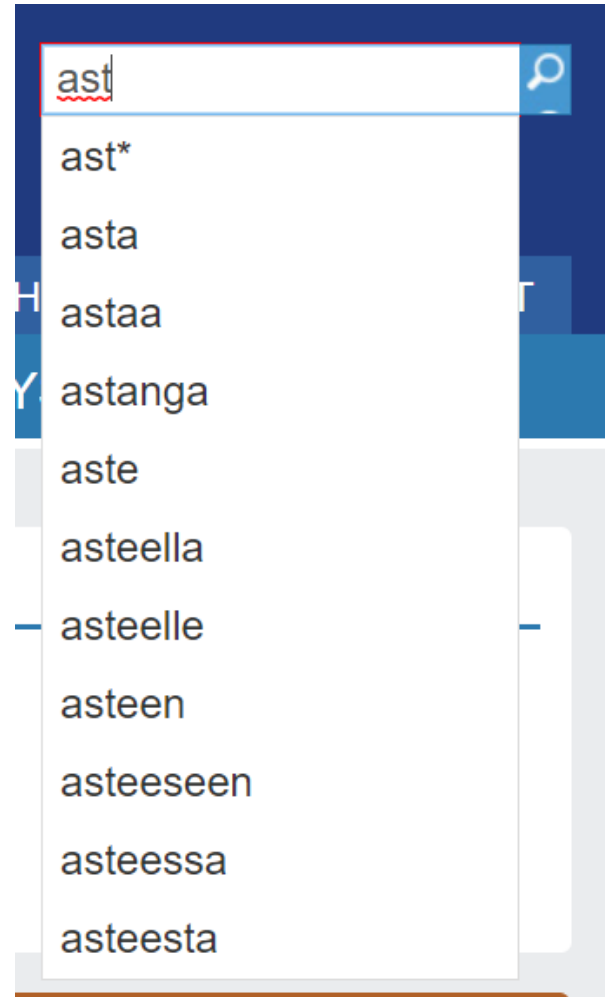
Asukkaalle
Tervetuloa Aspa-säätiön **vuokralaiseksi!** Toivomme, että viihdyt kodissasi. Olemme koonneet tälle sivulle ohjeita **vuokrasuhteesi**

Selkeästi
meille

Hakutoiminto 2/2

Etsittiin tietoa
astmasta
terveyteen
liittyvän tahon
sivulta.

**Selkeästi
meille**

Symbolit

Henkilökohtaiset tiedot

Etunimi *

Heikki

Henkilötunnus *

Matkapuhelin *

Sukunimi *

Sähköposti *

Työpuhelin

**Selkeästi
meille**

Mitä ottaa huomioon, kun tekee sisältöä sivuille

- Selkeä kieli, kappalejaot, ei liian pitkiä tekstejä
- Kuvat kertovat tekstin kanssa samaa asiaa
- Ymmärrettävät linkit, ei esimerkiksi yksittäisiä sanoja keskeltä tekstiä
- Toisiinsa liittyvät asiat lähelle toisiaan, ei odoteta muistamista
- Testaaminen käyttäjillä

**Selkeästi
meille**

Linkit 1/2

yle

Uutiset

Areena

Urheilu

Valikko

Viron valtion omistaman Operailin suomalainen tytäryhtiö Operail Finland käynnisti tavarakuljetuksensa marraskuun lopulla.

Yhtiön veturit ajavat hiiltä Vainikkalan raja-asemalta Hangon satamaan. Raja-aseman ja Hangon välillä kulkeetällä hetkellä noin neljä junaa viikossa. Muita kuljetuksia yhtiöllä ei ole.

– Nämä tavarakuljetukset linkittyvät kansainvälisiin kuljetusketjuihin. Toiminta on lähtenyt aivan suunnitellusti. Olemme tyytyväisiä, kun olemme pystyneet pitämään asiakkaille lupaukset ja jokainen juna, mitä suunniteltu kuljetettavaksi, on ajettu, sanoo Operail Finlandin toimitusjohtaja **Ilkka Seppänen**.

Lue lisää: [Tavaraliikenteeseen valmistautuva Operail Finland tekee testiajoja rautateillä – aikoo aloittaa liikennöinnin syksyllä](#)

**Selkeästi
meille**

Linkit 2/2

yle

Uutiset

Areena

Urheilu

Valikko

kävelylenkillä.

Rutiinit olivat äärimmäistä kontrollia

Äärimmäisen kurinalainen valmistautuminen fitness-kisoihin huipentuu pieneen hetkeen lavalla, jolloin kilpailija saa loistaa ja näyttää työnsä tuloksen.

[Jotkut nauttivat siitä](#), mutta Yrjölän päällimmäinen muistikuva kisoista on vain hirveä nälän tunne. Kisoissa hän jo mietti, milloin pääsisi taas syömään.

**Selkeästi
meille**

Kuvat

Työttömät

- > Pikaopas työttömyysetuuksiin
- > Paljonko työttömyysetuutta maksetaan?
- > Työttömyysturva koronatilanteessa

Työttömyys

- > Työttömyyspäiväraha
- > Työmarkkinatuki

**Selkeästi
meille**

Kiitos!

**Selkeästi
meille**

Kysymyksiä ja kommentteja?

Selkeästi
meille

Yhteystiedot

Satu Timperi

hankepäälikkö

044 901 3213

satu.timperi@kvtuki57.fi

Petra Saarinen

saavutettavuuskoordinaattori

044 491 4006

petra.saarinen@kvtuki57.fi

Lisätietoja hankkeesta:

www.kvtuki57.fi/selkeastimeille

Seuraa hankkeen etenemistä somessa:

Facebook: [selkeastimeille](#)

Instagram: [selkeastimeille](#)

Mira Vihmo

selkokielen asiantuntija

040 451 7531

mira.vihmo@kvl.fi

Heikki Oksanen

saavutettavuustestaaja

044 077 3275

heikki.oksanen@kvtuki57.fi

Roberto Polsa

saavutettavuustestaaja

044 077 3281

roberto.polsa@kvtuki57.fi

**Selkeästi
meille**

A solid purple square containing a white, bold, sans-serif capital letter 'S'.

Accessibility + organisation

Ymmärrän 2021 – Rima korkeammalle !

Erik Gustafsson

Accessibility Specialist

Project manager

LinkedIn: [a11y.se](https://www.linkedin.com/in/a11y.se)

Me, me, me! Erik Gustafsson

Accessibility Specialist at Axess Lab

I love...

- Beer!
- My family
- Making a difference
- My greenhouse & garden

My greenhouse overgrown with cucumber plants.
Image source: Erik Gustafsson, Private photo

Agenda

- Empathy
- As an employer
- First steps
- My learnings
- A11y examples
- Cool a11y
- What about costs?
- Networking

Empathy...

I care - no one else cares

“Everybody wants to
change the world...
No one ever wants to
change themselves”

“I can teach you tools.
I cannot teach you to
care.”

As an employer

What can I do?

Enable as employer

Remote work as standard

Employ skilled people
with disabilities

First steps

What do I need?

Identify needs

- Management support?
- Who can help me?
- Do we need education?
- Does QA test?
- Can we draft new policies?
- Can I get a budget?

Start small

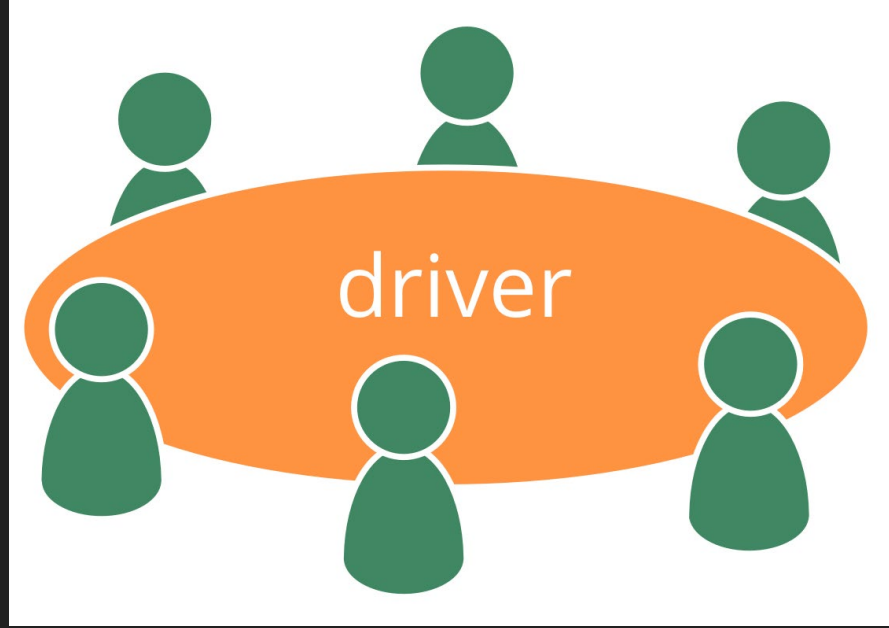
- Engage enough persons
- Not ALL roles
- Tear down hierarchy

“I don’t know
everything”

Form a circle

1. Driver
2. Goals
3. Roadmap

Circle Driver

The why

Accessibility is a fundamental part of everything , it can be broken by anyone in the process to a released product, **from sales, PM, CM, Developer, QA etc** . We want to be the go -to circle for knowledge and ideas. We want to **make accessibility a default way of working** and also be the inspirational driver for the Global Accessibility circle.

If the circle does not exist the **risk is less control of accessibility processes and quality assurance** , resulting in lower quality of deliverance. With new and upcoming laws and regulations plus varying regulations in different countries, by not being active in our accessibility work we risk **not being able to fulfill client demands and legal requirements..**

Circle goals

The how

- Raise awareness of importance
- Share knowledge to all teams
- Set up roadmap with clear goals
- Make accessibility a default, never add-on
- Peer for Global Accessibility Circle

Circle roadmap

The plan of action

Goal	Partway goals	Measurables
 80% Increase internal knowledge	<ul style="list-style-type: none">• Start internal newsletter• New employee training	<ul style="list-style-type: none">• Newsletter feedback• Newsletter sent• Training done <ul style="list-style-type: none">• Newsletter each week• Accessibility in program• Praise on staff meeting
 10% Testing in design process	<ul style="list-style-type: none">• Define requirements in delivery• Workshop with Design team	<ul style="list-style-type: none">• Workshop booked• List of deliverables from design to developers <ul style="list-style-type: none">• Draft of design deliverables started
 60% Assist marketing	<ul style="list-style-type: none">• Help in tenders• Educate in sales process• Write blog posts	<ul style="list-style-type: none">• Tenders with a11y• Sales asks for help• Blog post published <ul style="list-style-type: none">• Monthly blog posts• Sales has asked 4 times• Tenders sent

“Good enough for
now, safe enough to
try”

Engage others

- Make people care more
- Curiosity
- Do internal knowledge talks
- Make internal newsletter - short but neat
- Demo a screen reader
- Build a intranet

Champions program

- Try finding others who care
- Ask openly who wants to join in
- Make it fun!

“No one comes to our
sites disabled.
They come with
impairments.
We disable them.”

Aha - moments

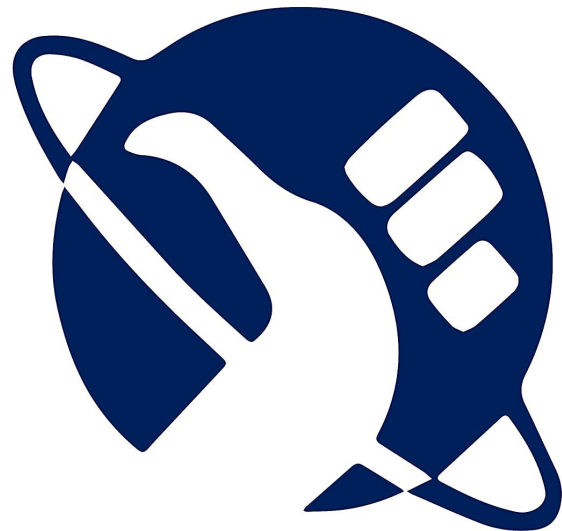
My learnings

I can ask you to open
your mind.

You have to start your
empathy journey.

It's OK to be half done

- Several ongoing initiatives
- Accessibility in projects are not done
- Look to what you have accomplished
- Sneak improvements into project

**DON'T
PANIC**

A11y problems

=

Basic HTML failures

Accessibility ~~issues~~ bugs

- Stop addressing as issues
- Start making bug tickets
- It's OK to be the asshole if you smile and help!

I do not need Accessibility

Made for a11y purposes - used by everyone:

- Autocomplete
- Siri
- AI
- Captioning of video

Stop talking about disabilities

- Choose common problems
- Make experience better for everyone!

Some a11y...

Examples of accessibility

Sun reflecting the screen

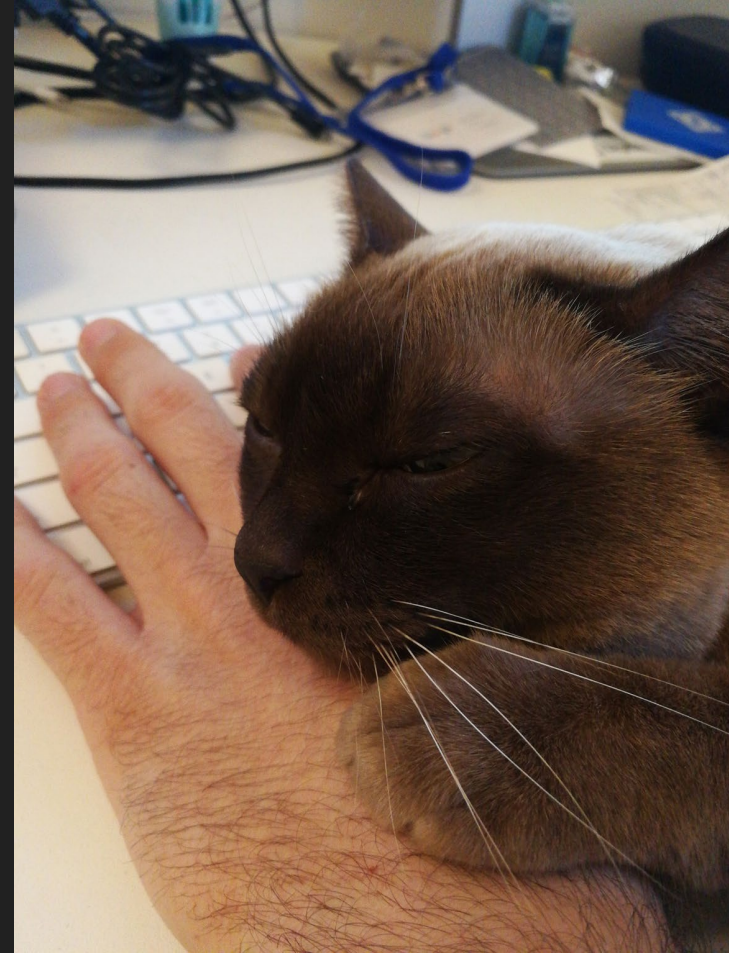
Contrast is important!

Language barriers

Too cute to move!

Reduced hand movement

Holding a baby

Only able to use one hand

Easy UX

They are going to appreciate ordering pizza tomorrow!

Skiing accident

Can't use a mouse for a week

Cool a11y...

Coolness of accessibility

Accessible icon project

The wheelchair-icon is to be changed!

Technical Innovations

We can enable people!

When everybody plays

We all win

Xbox adaptive controller

Gaming made accessible

Xbox adaptive controller

Gaming with different sensors

Eyetracking

Gaming with eye movement

Stephen Hawking

World famous scientist,
visiting Stockholm 2015

Money talks

This costs a lot...

Do audits

Timesaver

- Putting accessibility first
- Annotations!
- Saving time in Dev & QA

Be proud

- Celebrate all small steps
- Blog about them!

Image source: [FunkyFocus](#)

Cherish feedback

- Feedback from users are pure gold!
- Enable users to give friction free feedback...

Networking

Look outside of your company

~~Meet in person~~ Online

- T12t meetups
- IAAP events
- Funka accessibility days
- Assets conference
- Mittnätverket (for government agencies in Sweden)

Social media

- ★ T12t Slack channel
- ★ Tillgänglighetstruppen on Facebook
- ★ Web a11y slack
- ★ Webbriktlinjer on Facebook
- ★ LinkedIn

Report bugs & revise content

- Issue reporting for your tools
- [A11yproject.com](https://a11yproject.com)

Channel your inner Accessibility champion

What are our excuses?

...we have no excuses for not making accessible products!

Thank you!!
Keep in touch!

LinkedIn: [a11y.se](#)
Email: erik@axesslab.com

Saavutettavuus hankinnoissa

Ymmärrän 2021 -seminaari

Annika Valtari

7.4.2021

Annika Valtari

UX & Accessibility Lead
Eficode Oy

Eficodella 25 hengen UX-
tutkimustiimi

1. Miten huomioida saavutettavuus hankinnoissa?
2. Miten varmistaa toimittajan riittävä osaaminen?
3. Saavutettavuus osaksi sopimusta
4. Esimerkki:
[Saavutettavuusvaatimukset.fi](https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi)

1. Miten huomioida saavutettavuus hankinnoissa?

Laaja kirjo hankintoja

Digitaalinen palvelu

- Verkkosivusto
- Mobiilisovellus
- Asiointipalvelu
- Intranet
- Extranet
- Chat tai muu upotus
- Lomake

Digitaalinen sisältö

- Liitetiedosto (esim. PDF-esite)
- Video
- Audio (esim. podcast)
- Kuva (esim. infografiikka)

Hankkeen vaiheita

- 1. Tarjouspyyntö osaaville toimittajille:**
Vaatimukset
- 2. Tarjous:** Osaamisen osoittaminen (kokemus, referenssit)
- 3. Tarjousten vertailu:** Pisteytys (kokemus, referenssit, hinta)
- 4. Sopimus:** Korjauksista vastaaminen, ylläpito
- 5. Projekti:** Hyväksymistestaus osana
- 6. Ylläpito:** Vaatimusten täyttyminen

Lain minimivaatimukset

[Eurooppalainen standardi EN 301 549 \(PDF\)](#) tarjoaa saavutettavuusvaatimukset julkisille hankinnoille

Julkaisujärjestelmän valinta

1. Sopivuus palvelun tarpeisiin
2. Teemojen ja pluginien saavutettavuus (esim. rakenne, toiminnallisuudet, valikko)
3. Hyvä sisältöeditori tukemaan saavutettavan sisällön tuottamista (esim. kuvien alt-tekstit, otsikot, taulukot)

Tärkeintä kuitenkin on toimittajan osaaminen!

2. Miten varmistaa toimittajan riittävä osaaminen?

Kuntaliiton opas tukena

eficode

[Kuntaliiton opas
saavutettavuuden
huomioimiseen hankinnoissa](#)

Eri vaihtoehtoja

1. Oma erillinen saavutettavuuskriteeri
2. Osana käytettävyys- ja helppokäyttöisyysvaatimuksia
3. Hajautettuna muihin kriteereihin (esim. laatu, henkilöiden osaaminen)

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

MITTARI	PAINOARVO
1. Toimittajan tekninen osaaminen	25 %
2. Toimittajan suunnitteluosaaminen	25 %
3. Referenssit	30 %
4. Toimeksiannon kokonaishinta	20 %

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

Pisteytettävää

- A. Toimittajan saavutettavuusosaaminen
- B. Toimittajan saavutettavuusreferenssit
- C. Suunnitelma saavutettavuuden huomioimiseksi

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

A. Saavutettavuusosaaminen (1/2)

Toimittajan arvio omasta saavutettavuustasosta

1. Ei ole ollut tekemisissä
2. On tietoinen mutta ei etusijalla toiminnassa
3. On tietoinen ja jollain tasolla varautunut toimenpiteisiin
4. Osaamista yrityksen sisällä tai ulkopuolella
5. Saavutettavuus on yksi tarjoajan toimialoista.

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

A. Saavutettavuusosaaminen (2/2)

Osallistuvien suunnittelijoiden ja kehittäjien

1. Koulutus saavutettavuudesta
2. Työkokemus saavutettavuudesta
3. Mahdolliset sertifikaatit (esim. [IAAP:n sertifikaatit](#)), mutta harvalla vielä on

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

B. Referenssit (1/2)

3-5 referenssiprojektia

- Suunniteltu ja toteutettu saavutettava palvelu
- Mitä saavutettavuusvaatimuksia vastaan toteutettiin?
- Millä menetelmillä saavutettavuus varmistettiin?
Esim. jatkuva testaus, auditointi, käyttäjättestaus

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

B. Referenssit (2/2)

Tarvittaessa henkilöiden työnäytteitä

- Esim. InDesignilla tehty saavutettava PDF
- Esim. saavutettava infografiikka

C. Projektisuunnitelma (1/2)

1. Millä menetelmällä saavutettavuus varmistetaan?
2. Miten saavutettavuus testataan?
3. Käytetäänkö ulkopuolista konsulttia?
4. Mitä vaatimuksia vastaan?
5. Miten erityisryhmien käyttäjiä osallistetaan?
6. Miten saavutettavuutta ylläpidetään palvelun julkaisemisen jälkeen?

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

C. Projektisuunnitelma (2/2)

Kiinnitä huomiota:

- Jatkuva testaus palvelun kehityksen aikana
- Arviointi ja testaus useassa eri vaiheessa
- Osaamista talon sisällä vai konsultilta?
- Käyttäjäkeskeinen lähestymistapa, kognitiivisen saavutettavuuden ja käytettävyyden huomioiminen

Lähde: [Kuntaliiton saavutettavuusopas](#)

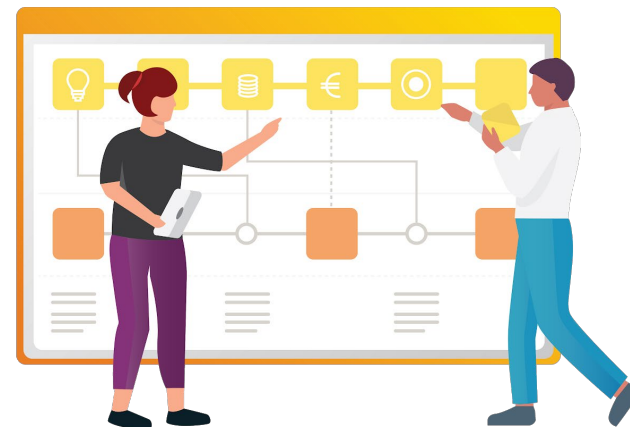
Kognitiivinen saavutettavuus

- Lain vaatimukset eivät tarjoa kattavia vaatimuksia kognitiiviselle saavutettavuudelle ja käytettävyydelle.
- Teknisesti saavutettavasta palvelusta ei hyötyä, jos esim. sisällöt eivät helposti löydettävissä ja ymmärrettäviä.
- Käyttäjäkeskeinen suunnittelu ja käytettävyytystutkimus osaksi projektia.

3. Saavutettavuus osaksi sopimusta

Toimittaja noudattaa vaatimuksia

- Suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan kansallisen lainsäädännön (HE60/2018 laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta) vaatimuksia.
- Lisäksi WCAG:n seuraavien versioiden (2.2 ja 3.0) huomioiminen hyvissä ajoin.

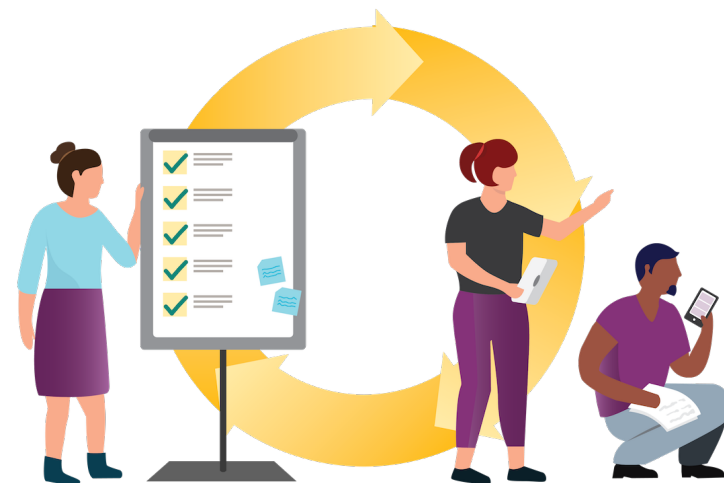
Hyväksymistestaus

- Vaatimusten toteutuminen osoitetaan esim. sprinttien katselmuksissa tai hyväksymistestauksessa.
- Saavutettavuus kannattaa testata ennen tuotantoon menoa (esim. 3. osapuolen toimesta).
- Toimittaja korjaa hyväksymistestauksessa löytyneet puutteet omaan laskuun.

Ylläpito

- Vaatimusten toteutuminen myös palvelun ylläpitovaiheessa ja jatkuvassa kehityksessä.
- Palvelun tulee täyttää aina voimassa olevan lainsäädännön saavutettavuusvaatimukset.
- Toimittaja vastaa puutteiden korjaamisesta.

4. Esimerkki

Saavutettavuusvaatimukset.fi (1/2) ^{eficode}

1. Tarjouspyyntö 3 toimijalle, joilla osaamista
2. Pyydettiin esimerkki sisältösivusta
 - a) Navigaatio, sisältöelementtejä (kuva, tekstiä, otsikoita, linkki), palautelomake, fokusoitu navigaatioelementti
 - b) Miten WCAG 2.1 -kriteerit huomioidaan?
 - c) Saavutettavuusasiantuntija arvioi anonyymit suunnitelmat ja pisteytti

Saavutettavuusvaatimukset.fi (2/2) ^{eficode}

3. Referenssit saavutettavuustyöstä
4. Sopimukseen saavutettavuuden hyväksymistestaus ja puutteiden korjaaminen ilman lisäkustannuksia
5. Saavutettavuus huomioidaan aina, kun sivustoa päivitetään tai kehitetään

Lähde: [Sivuston hankinta - näin otimme saavutettavuuden huomioon \(Saavutettavuusvaatimukset.fi\)](#)

Yhteenveto

Muistilista hankintaan

- 1. Ehdoton vaatimus:** Lain minimivaatimusten noudattaminen
- 2. Tarjousten pisteytys:** Referenssit, henkilöiden kokemus ja koulutus
- 3. Hyväksymistestaus:** Kolmannen osapuolen toteuttama
- 4. Sopimus:** Saavutettavuusvaatimusten noudattaminen ja korjausten tekeminen projektin aikana ja ylläpidossa

Annika Valtari

UX & Accessibility Lead

annika.valtari@eficode.com

+358 40 719 0577

Raino Vastamäki

Research Director

raino.vastamaki@eficode.com

+358 50 309 6169

Eficode pähkinänkuoressa (1/2)

eficode

Eficode on designin ja teknologian toimittaja, jonka visiona on rakentaa tulevaisuuden ohjelmistokehitysmalleja.

Missiomme on saattaa asiakkaamme seuraavalle portaalle jatkuvasti kehittyvien asiantuntijoidemme avulla, toteuttaa maailman parhaita ratkaisuja ja tehdä tuotekehityksestä taas innostavaa!

Eficode pähkinänkuoressa (2/2)

- Yli 350 ammattilaista
- UX-tutkimusta 2001 alkaen
- Asiakastyytyväisyys 97 %
- Liikevaihto 28 M€
- 350 projektia vuodessa
- 12 toimistoa Euroopassa

The logo consists of a dark blue, rounded pentagon shape centered on a bright yellow background. Inside the pentagon, the word "eficode" is written in a white, lowercase, sans-serif font.

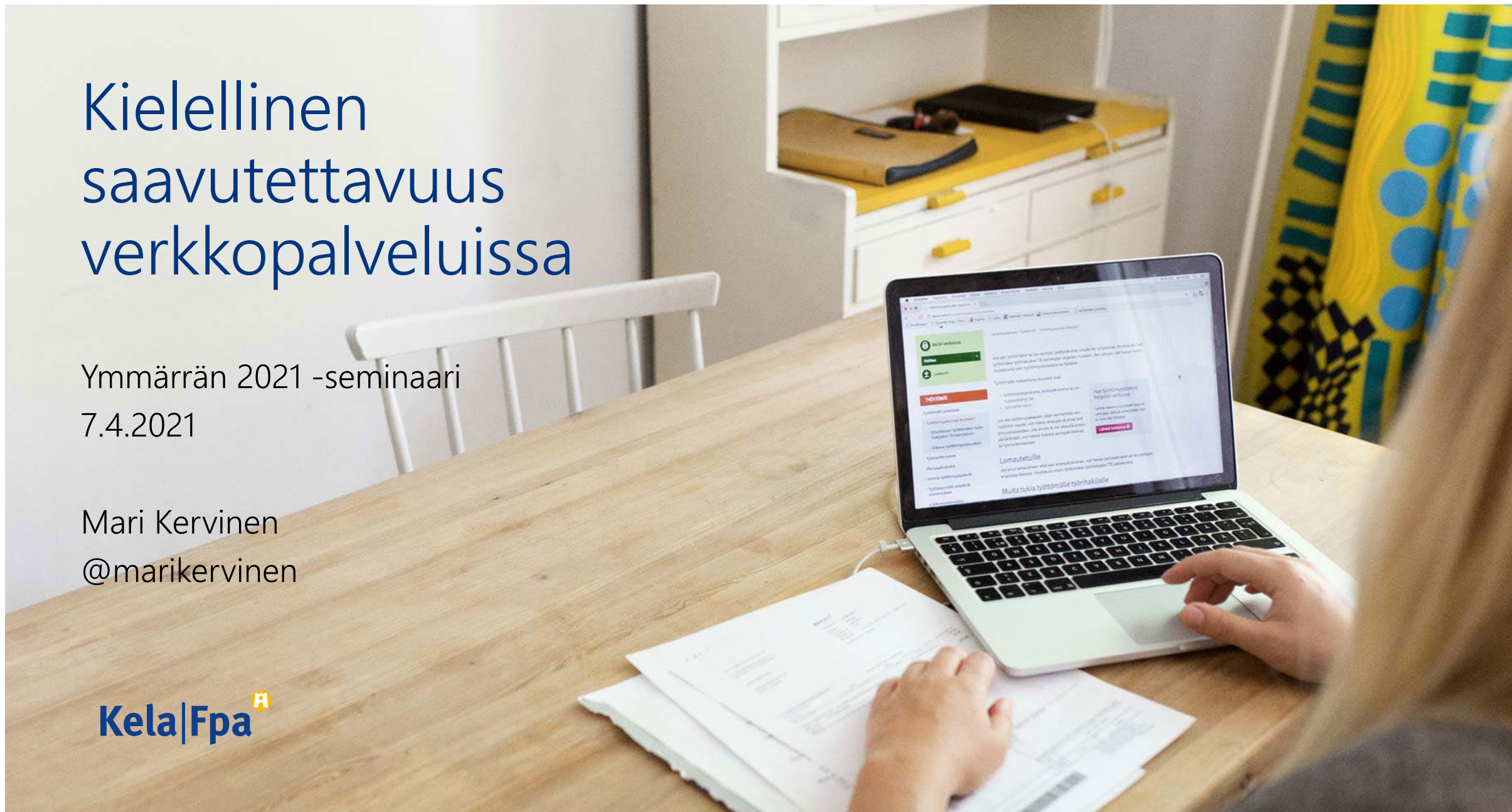
eficode

Kielellinen saavutettavuus verkkopalveluissa

Ymmärrän 2021 -seminaari
7.4.2021

Mari Kervinen
@marikervinen

Kela|Fpa

Esityksen sisältö

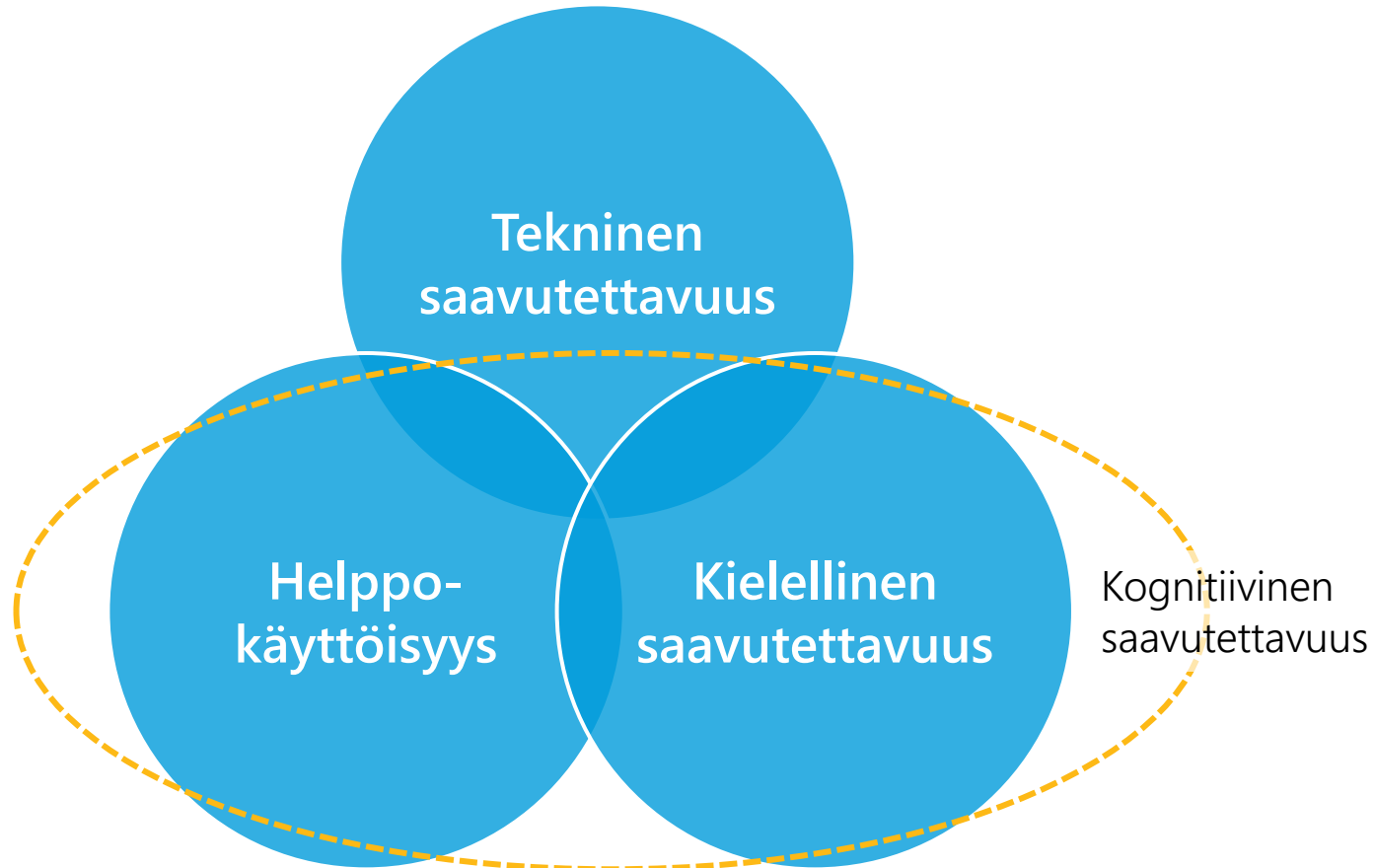
- Mitä kielellinen saavutettavuus tarkoittaa?
- Miten digipalvelulaki huomioi kielen?
- Muutama poiminta kielellisen saavutettavuuden kyselytutkimuksesta
- Kielellisen saavutettavuuden huomioiminen verkkopalvelussa

Hieman taustaa itsestäni

- Kela.fin päätoimittajana syyskuusta 2020 lähtien
- Verkkopalvelujen kehittäjänä vuodesta 1999
 - Suomi.fi-palvelujen kehittämisessä 18 vuotta
- Työssäni keskeistä: digitaalisten palvelujen käyttäjälähtöinen kehittäminen, saavutettavuus, käytettävyys, sisältöjen käyttäjälähtöinen muotoilu
- Suomen kielen maisteri
 - Gradu 2020: [Digipalvelujen selkeä ja ymmärrettävä kieli — sisällöntuottajien näkemyksiä kielellisestä saavutettavuudesta.](#)
 - [Blogikirjoitus graduni pääkohdista](#)

Mitä kielellinen saavutettavuus tarkoittaa?

Saavutettavuuden osa-alueet

- Saavutettavuus muodostuu teknisesti virheettömästä toteutuksesta, helppokäyttöisestä käyttöliittymästä ja ymmärrettävästä sisällöstä.
- Kielellinen saavutettavuus tarkoittaa tekstimuotoisen sisällön selkeyttä ja ymmärrettävyyttä.
- Kognitiivinen saavutettavuus ulottuu kielen lisäksi myös käyttöliittymän käytettävyyteen.

Miten digipalvelulaki huomioi kielen?

Digipalvelulaki ja kielellinen saavutettavuus

- Digipalvelulaissa säädetään saavutettavuuden vähimmäisvaatimuksista.
- Vaatimukset keskittyvät tekniseen saavutettavuuteen.
- Lain pykälissä ei suoraan ohjeisteta tai linjata kielellistä saavutettavuutta.
- Selkeä ja ymmärrettävä kieli sekä selkokieli mainitaan kuitenkin lain perusteluissa eli osana hallituksen esitystä.
- "Lain kirjain" ei siis velvoita kielen huomioimista, mutta "lain henki" eli lain perustelut ottavat kielen huomioon.

Digipalvelulain perustelut avaavat lain tahtotilaa

- Digipalvelulain perusteluissa saavutettavuus nähdään yleisemmin kaiken toiminnan periaatteena.
- Ymmärrettävyyden vaatimus ulottuu myös kielen ymmärrettävyyteen.
- Perustelujen mukaan digitaalisissa palveluissa olisi:
 - käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää yleiskieltä (hallintolain mukaisesti)
 - tietyissä tapauksissa käytettävä selkokieltä
 - tietyissä tapauksissa käytettävä sisällön esittämiseen kuvia, grafiikkaa tai video- tai ääniaineistoja
 - turvattava kielelliset oikeudet (kielilain mukaisesti)
 - tarjottava perusoikeuksien keskeinen sisältö myös kuvitettuna selkokielenä.

Kyselytutkimus kielellisestä saavutettavuudesta

Kyselytutkimus:

Kielellisen saavutettavuuden ohjeet ja kriteerit

- Digitaalisten palvelujen kielellistä saavutettavuutta pidettiin tärkeänä.
- Vastaajat ymmärsivät, mitä kielellisellä saavutettavuudella tarkoitetaan ja miten sisällöstä tehdään kielellisesti saavutettavaa.
- Vastaajat käyttivät työssään apuna erilaisia selkeän kielen ohjeistuksia.
- Kuitenkin myös toivottiin yhdenmukaista ohjeistusta ja selkeitä kriteerejä kielelliseen saavutettavuuteen.

Kyselytutkimus:

Saavutettavuuden edistäminen organisaatioissa

- Useassa organisaatiossa on järjestetty saavutettavuuskoulutuksia, mutta kielelliseen saavutettavuuteen liittyvät koulutukset olivat harvinaisempia.
- Saavutettavuuden edistämisen toimenpiteet ovat keskittyneet pääosin teknisen saavutettavuuden edistämiseen.
- Tekniseen saavutettavuuteen koulutetaan useammin ja ohjeistetaan enemmän. Organisaatioissa on usein myös teknisen saavutettavuuden vastuhenkilöitä.
- Kielellisen saavutettavuuden, selkeän ja ymmärrettävän kielen sekä selkokielen osalta toimenpiteitä on tehty huomattavasti vähemmän.

Kielellisen saavutettavuuden huomioiminen verkkopalveluissa

Kaikessa lähtökohtana selkeä ja ymmärrettävä kieli

- Digitaalisissa palveluissa selkeän ja ymmärrettävän kielen merkitys korostuu.
 - Käyttäjä joutuu toimimaan erilaisten tekstien varassa.
 - Digipalvelussa ei ole kasvokkaista vuorovaikutusta tukemassa tiedon jäsentymistä.
- Selkeän kielen ohjeistuksia on ollut olemassa jo vuosikymmeniä
 - Hyvän virkakielen ohjeet
 - Selkokielen ohjeet
 - Verkkokirjoittamisen ohjeet
- Onko silti vielä tarvetta ohjeistukselle, joka on kirjoitettu erityisesti digitaalisten sisältöjen ja saavutettavuuden näkökulmasta?

Enemmän selkokieltä

- Selkokieli on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä helpompaa, luettavampaa ja ymmärrettävämpää.
- Selkokielen tarvitsijoita on nykyään yhä enemmän
 - Jopa noin 650 000–750 000 ihmistä Suomessa.
 - Esimerkiksi ikääntyvät, vammaiset, muistisairaat, kieltä opettelevat.
- Erityisen tärkeää selkokieli on silloin, kun
 - palvelu on kaikille suunnattu keskeinen palvelu (esim. lääkäriajan varaaminen, verokortin tilaaminen, rikosilmoituksen tekeminen)
 - palvelu on tarkoitettu erityisryhmille
 - palvelu on tarjolla vain digitaalisesti.
- Usein selkokielinen palvelu voisi toimia parhaiten kaikille käyttäjille!
 - Erillistä selkokielistä versiota ei välttämättä tarvita, selkokieli voisi hyvin korvata yleiskieliset sivut (esim. [Satasairaalan potilaille suunnatut sivut](#))

Kielelliset oikeudet

- Muistettava myös kielellisten oikeuksien turvaaminen
 - ruotsi, selkoruotsi
 - viittomakieli, suomenruotsalainen viittomakieli
 - pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame.
- Kaikissa kielissä pätevät myös selkeän kielen ja ymmärrettävyyden periaatteet.

Sisältömuotoilun avulla parempaa saavutettavuutta

- Sisältöjen suunnittelu kohderyhmän ja käyttötilanteen mukaan.
 - Eri kieliversioiden tarve (ml. selkokieli, viittomakieli...)
 - Yhä useammin on huomioitava erityisesti myös sisältöjen toimivuus mobiililaitteilla.
- Sisällöillä pyritään yhä useammin ohjaamaan asiakasta toimimaan itsenäisesti.
 - Sähköisen asioinnin onnistuminen edellyttää, että asiakas osaa toimia (toivotulla tavalla).
- Sisältöjen käyttäjälähtöiseen muotoiluun kannattaa kiinnittää huomiota palvelujen kehittämisessä heti alusta lähtien.

Vähemmän sisältöä, pienempi kognitiivinen kuorma

- Verkkopalveluissa tekstisisällön määrällä ja muodolla on suuri vaikutus tiedon omaksumiseen.
- Verkkosivuja ei yleensä lueta alusta loppuun, "lukeminen" on silmäilyä.
 - Ensin katsotaan sivun yläosa. Sitten edetään alaspäin ja poimitaan niitä kohtia, joihin silmä osuu ja jotka tuntuvat itselle tärkeimmiltä.
- Tärkeimpiä silmäilylle ovat otsikoinnit, kappaleiden alut ja listaukset.
 - Esitä kaikkein tärkein asia heti sivun alussa.
 - Sijoita muut sisällön tärkeimmät asiat silmäilyä tukeviin kohtiin.
- Karsi tekstistä kaikki ylimääräinen pois. Karsi vielä vähän lisää.
 - Sisältöjen karsiminen helpottaa myös mobiilikäyttöä.

Myös yhdenmukaisuus edistää saavutettavuutta

- Yhdenmukainen kieli
 - Tekstin tyyli ja sävy.
 - Yhdenmukainen terminologia ja tapa ilmaista samoja asioita.
- Kieli säilyy yhdenmukaisena koko digitaalisen asiakaspolun läpi.
 - On tunnistettava, miten käyttäjä siirtyy palvelun osiosta toiseen, tunnistautuneen käyttäjän palveluihin tai muihin erillisiin toimintoihin.
- Yhdenmukaisuus tukee käytettävyyttä
 - Kieleltään yhdenmukainen palvelu on helpommin **opittava**.
 - Kieleltään yhdenmukaista palvelua on **tehokkaampi** käyttää.
 - Palvelu on **muistettavampi**, kun siinä käytetty kieli on yhdenmukaista.

Kielellisen saavutettavuuden tasot – hahmotelma organisaation kypsyystason tunnistamiseen

Taso 1

Digipalveluissamme käytetty kieli on selkeää ja ymmärrettävää. Käytämme tarvittaessa selkokieltä. Turvaamme kielelliset oikeudet.

Taso 2

Kiinnitämme huomiota sisältöjen käyttäjälähtöiseen muotoiluun. Otamme huomioon käyttäjien tarpeet ja palvelun käyttötilanteet (esim. mobiilikäyttö).

Taso 3

Digipalveluissamme kieli ja käyttökokemus säilyy yhdenmukaisena koko digitaalisen asiakaspolun läpi. Käytämme yhdenmukaista kieltä ja terminologiaa.

Taso 4

Huolehdimme, että asiakaskokemus on yhdenmukainen kaikissa kanavissa. Kieli on selkeää, ymmärrettävää ja yhdenmukaista. Teemme yhteistyötä organisaation sisällä yhdenmukaisuuden eteen.

Kiitos!

Nostetaan yhdessä rima korkeammalle!
Jatketaan keskustelua somessa.

Mari Kervinen
mari.kervinen@kela.fi
@marikervinen

Kela|Fpa